

Només feia una dècada i escaig que havia patit un terrible atac dels francesos, i la guerra de Successió, tot d'una, va situar novament Alacant a l'ull de l'huracà. La ciutat va esdevenir l'única població important de les comarques del sud del País Valencià que va caure a mans austriacistes. Com a conseqüència d'això, de seguida va convertir-se en un objectiu absolutament prioritari de les tropes borbòniques. Ens endinsem de ple en aquell entorn i en aquell període històric.

Alacant, guerra sobre guerra

Plànol de la ciutat d'Alacant del 1708, amb la nomenclatura dels carrers en llengua anglesa, una de les conseqüències de la presència austriacista.

El fum del bombardeig perpetrat pels francesos a Alacant encara durava. Encara era ben perceptible el rastre d'aquella ofensiva descomunal, que pràcticament havia destruït la ciutat l'any 1691 i que seria l'avantsala cruenta del que havia de venir més endavant, amb motiu de la guerra de Successió.

“La ciutat va ser arrasada pels francesos, els connacionals del futur Felip V”, explica l'historiador alacantí David Garrido, doctor per la Universitat

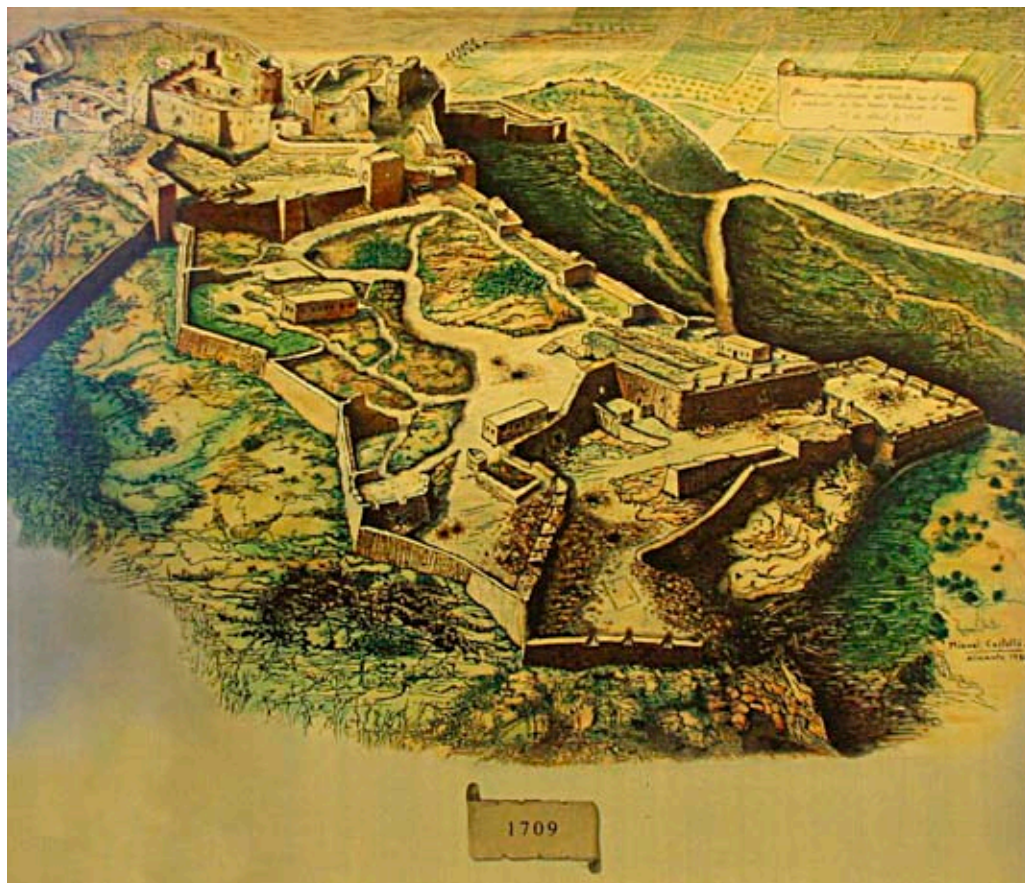
Autònoma de Barcelona especialitzat en paleografia medieval i diplomàtica, amb desenes d'obres publicades, la més recent de les quals, *Ramon Berenguer IV* (Rafael Dalmau editor), sobre qui va ser comte de Barcelona al bell mig del segle XII. Garrido recorda que “els francesos pugnaven per aconseguir la supremacia europea i el seu rei, Lluís XIV, va provocar tres guerres, la darrera de les quals, la dels Nou Anys (1688-1697), que va tenir una gran repercussió arreu dels Països Catalans”.

El Principat de Catalunya va ser ocupat i annexionat a França el 1697, però el 20 de setembre d'aquell mateix any, després de la pau de Ryswick, Lluís XIV acceptà retirar-se'n a canvi de la part oriental de l'illa Hispaniola, l'actual Haití. “Aleshores el monarca gal ja pensava d'asseure el seu nét al tron dels Habsburg hispànics”, recorda David Garrido.

El bombardeig de juliol del 1691 havia estat fatal. Alacant, que en aquell moment comptava poc més d'un miler d'habitants, va quedar reduïda a uns set-cents, és a dir, va perdre un terç de la seua població. “Entre d'altres edificis emblemàtics, l'antiga Casa de la Ciutat, de factura gòtica, va quedar destruïda”, evoca Garrido. Per tant, a la mort de Carles II, el primer de novembre del 1700, Alacant era una vila que encara patia les seqüeles de la darrera guerra contra els francesos.

A la primera guerra de la Germania, la de 1520-1522, “Alacant havia estat fidel al rei Carles I, raó per la qual el rei va concedir-li el privilegi d'exhibir el collar de l'orde del Toisó d'Or a l'escut de la ciutat”, però el desastre del 1691 seria tan notable que la segona Germania, desenvolupada a les que avui dia són conegudes com a comarques centrals valencianes, no va afectar l'extrem meridional del país. “Alacant, l'any 1693, no tenia cap altra preocupació que refer-se del desastre de l'atac francès”, reitera Garrido.

Tot i que l'aristocràcia urbana era majoritàriament austriacista, amb exemples com el d'Àlvar d'Escòrcia, a l'inici de la guerra de Successió Alacant era una de les principals places dominades per la guarnició

Gravat del tossal del Benacantil, amb el castell de Santa Bàrbara al cim; al centre, dues imatges de la mostra que acull, i a la dreta, David Garrido,

militar, guarnició d'origen francès des que Felip V es va entronitzar a Espanya el 1701. Fet i fet, només n'hi havia una altra de tan forta: Peníscola, al nord del país. “Era un contingent francès, sí, però en realitat es tractava de mercenaris napolitans sota el comandament d'un militar irlandès, el mariscal de camp Daniel O'Mahony, que es va convertir en el governador de la plaça forta fins que va capitular, el setembre del 1606”, apunta David Garrido, per a qui resulta “si més no, curiosa, la intervenció de tant d'irlandès en el conflicte al costat dels Borbons”. Segons ell, això s'explicaria “per l'enemistat contra Anglaterra, que aleshores era aliada dels austriacistes”.

L'endemà de la presa. Després de la presa austriacista de la ciutat, l'any 1706, a Alacant va romandre una guarnició anglesa fins l'any 1709. “A Alacant, com a port de mar que era, de seguida van arribar-hi els reforços que s'havien d'afegir a l'exèrcit aliat que va combatre a Almansa”, recorda

“Fins als volts del 1930 que no trobem símptomes de recuperació econòmica”

David Garrido, que tampoc no oblidava la important incorporació d'un altre contingent, “el neerlandès, comandat pel general Johan Frederik de Dohna-Ferrassières”.

La importància del port alacantí va ser clau, com a punt d'entrada dels subministraments de l'exèrcit aliat, de l'exèrcit que acabaria derrotat a Almansa. El capità George Carleton, remembrat per Defoe, va deixar dit que Alacant “és la ciutat amb major comerç de tot el Regne de València, té una fortalesa sòlida, bastida sobre un tossal elevat, que domina la ciutat i el port”.

De qualsevol manera, quina fou la rebuda de la població civil autòcto-

na? “Ben bé no ho sabem”, contesta Garrido, “perquè cap dels historiadors locals del vuit-cents, com ara els cronistes Viravens o Jover, no en diuen res”. “Si llegim les memòries del capità anglès George Carleton, escrites pel cèlebre Daniel Defoe, fictícies però molt realistes, els anglesos van tenir una vida plàcida a Alacant”, suggereix, potser perquè, com ja ha quedat dit, la classe dominant autòctona va situar-se decididament del costat austriacista.

En efecte, des del 25 d'abril del 1707, quan conclou la fatídica batalla d'Almansa, “Alacant va esdevenir una illa austriacista al sud d'un regne conquerit pels borbònics, i així va continuar fins que el 19 d'abril del 1709 va capitular la guarnició, integrada per anglesos i per les tropes reclutades al Regne de València, que defensava el castell”. Va ser necessària l'explosió d'una grandíssima mina, que va foradar el tossal del Benacantil, per vèncer la guarnició. Prèviament, la vila s'havia rendit el desembre del 1708.

PRATS I CAMPS

doctor en història.

Els maulets alacantins. Els habitants de l'horta alacantina, les capes populars de la vila, no van dubtar gens a arrencar-se a les files dels maulets. Més cridanera resulta la filiació austriacista de les classes benestants, un sentiment que David Garrido ha copsat “fins a temps recents en les famílies que han arribat fins avui, com per exemple en el cas dels Pasqual de Bonança, que destaquen sempre que poden la militància austriacista dels seus ancestres”.

“La col·laboració amb els austriacistes oriolans o la gent de Cartagena va ser una constant, durant tots aquells anys”, detalla Garrido. “Així, l'11 d'octubre del 1706, Oriola, la capital meridional del Regne, va caure a mans borbòniques, i des d'Alacant van enviar-hi reforços que, no obstant això, van ser insuficients per a l'hora de deturar els embats borbònics”. D'igual manera, el 18 d'octubre era presa Elx, sense que des d'Alacant es poguera fer res per evitar-ho. “Amb la presa d'Elx, tot el curs del riu Vinalopó va passar a mans borbòni-

David Garrido: “Va ser necessària l'explosió d'una mina per vèncer els austriacistes”

ques... I més al sud encara, Cartagena era l'única localitat austriacista del territori murcià, però la col·laboració amb ella va ser permanent fins a la desfeta final.”

Amb la derogació dels furs i la desaparició del Regne de València, la repressió va ser duríssima també a Alacant. “Fins als volts de l'any 1730 que no trobem símptomes de recuperació econòmica a la ciutat”, afirma Garrido. “Els partidaris dels Àustria que no van perdre la vida van acabar empresonats i van perdre les propietats, si és que en tenien”, diu, “i com fa la dita, ‘quan el mal ve d'Almansa, a tots alcança’, la repressió va estendre's a les poblacions de la rodalia.”

Una ciutat, dues guerres. El dramatisme que es va viure a Alacant durant la guerra de Successió es repetiria dos segles més tard, en aquest cas a causa de la guerra civil espanyola. La repressió borbònica i la repressió franquista mantenen certs paral·lelismes, sobretot perquè “l'una i l'altra van comportar un canvi radical en l'esdevenir immediat”, assenyala Garrido. “No sabia dir quina de les dues va resultar més tràgica, però no per estar més allunyat en el temps s'ha de menystenir el conflicte que va convertir el País Valencià, incloent-hi Alacant, en l'escenari d'una guerra europea amb tots els ets i els uts, i amb unes conseqüències que els valencians continuem patint avui dia, en forma d'espanyolització.” “La guerra de Successió anihilà l'estat valencià, però recordar-la, evocar-la en l'actualitat, ens acostava a la nostra personalitat diferenciada, diferent de l'espanyola castellanitzant; d'aquí que s'oblidi o convinga oblidar-la als qui reneguen de la nacionalitat d'aquest país nostre”, sentència Garrido. “A diferència de la guerra de Successió, la guerra d'Espanya, la del 1936-1939, és genuïnament hispànica i, per tant, tot i les violències que va produir, innòcua per als qui pretenen que els valencians i la resta de catalans estiguen dins de l'ergàstul espanyol, siga amb *rojigualda* o siga amb bandera lluint el morat de Castella.”

D'aquella guerra llunyana, la de Successió, en queda alguna mostra que, a més, conforma una exposició en si. Es tracta de tres petites sales, ubicades a tocar del Centre de Recepció de Visitants (CERV) del Benacantil, la muntanya que és l'emblema de la ciutat i que apareix coronada per l'insigne castell de Santa Bàrbara.

A la primera de les sales, uns panells ens expliquen com va produir-se l'explosió de la mina situada en aquell mateix indret i la manera tan expeditiva com els anglesos van ser foragitats de la ciutat. A la sala central hi ha una enorme teranyina metàl·lica que decora l'estança, i a la tercera, per últim, un vídeo reviu didàcticament el *modus operandi* per què el castell va saltar pels aires. Els anglesos, els austriacistes alacantins, hi anaven al darrere.

Víctor Maceda